

חידות לפרשת דברים

הרב זאב וייטמן

ו. הציווי "פנו" מופיע 4 פעמים בתורה, שלוש מהן בזאת הסדרה. מה היה הציווי בכל מקרה מהמקרים, וכיצד הגיב העם על הצווים הנאמרים? ועוד שאלה - האם תדע: מה הביא, בכל פעם, לשינוי הפקודה?

ז. "רב לכם שבת" - בראשונה, ו"רב לכם סוב" - באחרונה. שתי האמירות - מהוות הקדמות, לבשורות מקבילות ומאד דומות. כמה שנים להן חולפות בין שתי האמירות החופפות?

ח. בפסוקים הראשונים בספרנו, הרבה דרך ארץ - רש"י מלמדנו, בעיקר, את מי שרוצה להוכיח, חבר שטעה ובדרכו לא הצליח. נעיין ברש"י ונברר, שדרך ארץ קדמה לתורה.

ט. בשני מקומות שונים, בהמריית פי ה' העם מואשמים. וזאת, על מעשים ממש הפוכים, שבהזדמנות אחרת היו טובים ונכוחים. מדוע מה שנראה כחזרה בתשובה גמורה, נשאר למעשה המרייה חמורה?

א. "איכה" - מילת פתיחה לקינה, אותה השבת פעמיים נשמע. בפי משה נאמרה לראשונה, וישעיהו הנביא חזר ושנה. ובקינות ירמיהו השבוע, נחזור ונזכירה - ארבע פעמים שם "איכה" נאמרה.

ב. בפתח ספרנו רשימת מקומות, חלקם מוכרים יותר, וחלקם פחות. בתפקידם בפסוק - רש"י ורשב"ם חולקים, האם בגיאוגרפיה או בהיסטוריה עוסקים. ואם באונקלוס היטב תעינו, תמצאו בתחילה שתי מילים שנוספו. מילים אלו לנו מגלות את דעת התרגום בין שתי הדעות.

ג. אם ברש"י תעיין ב"שני" - בתחילתו, תווכח ששונה גרסתנו בתורה מנוסחתו. לקח חשוב מלמדנו רש"י בדבריו, וזה מבוסס על דיוק בכתוב שהיה לפניו.

ד. בפסוק השני עוסק רש"י בתרגיל חשבון :
 $40-30-7=3$
התדע לפענח ולהבדיל מה מסמל כל מספר בתרגיל?

ה. יושב ההר הכה בחוטאים, "כאשר תעשינה הדבורים". אך למרות המכה והקללה לא היה למכים רווח והצלחה.

החידות נכתבו ע"י הרב וייטמן בהיותו רב קיבוץ כפר עציון, בשנת התשד"מ. התשובות נכתבו ע"י צוות אתר ישיבה.

י"א. ולקראת קריאתה של מגילת איכה: ארבעה פרקים רצופים כולם ע"פ "אלף-בית" מסודרים וכתובים. אלא שברובם סדר האותיות קצת מוזר, מהסדר, שלנו מאז ומתמיד, מוכר. ועוד, כיצד קרה שבאחד מהארבעה, מספר הפסוקים זהה לסכום שאר השלושה?

י. מי יזם את שליחת המרגלים? בפרשתנו, לכאורה, דברים ברורים. אולם אם נעיין בראש פרשת "שלח", תמונה שונה לעינינו תפתח. ואם את פשר העניין נרצה לדוק ברש"י שם נצטרך לבדוק.

תשובות

א. בפרשה, משה אומר 'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם' (א, י"ב). בהפטרה, ישעיהו אומר 'איכה הייתה לזונה קריה נאמנה'. במגילת איכה (שנתחברה ע"י ירמיהו הנביא) נאמר 'איכה' בתחילת פרקים א', ב' ו-ד' ובפסוק השני בפרק ד'.

ב. בפסוקים הראשונים כתוב שמשה דבר לישראל 'במדבר בערבה מול סוף בין פאון ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב, אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע'. רש"י מסביר שאין אלו מקומות באמת, אלא תוכחה על עוונות שעשו בעבר ונרמזים במילים אלו. הרשב"ם מפרש שאלו מקומות ממש, וכדרך התורה במקרים נוספים לכתוב מקום מסוים ואת המקומות שסביבו כדי לציין את המיקום המדויק. אונקלוס מתרגם כפירוש רש"י.

ג. 'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם ואשימם בראשיכם'. המילה 'אשימם' לפי גרסתנו כתובה עם האות י', ולפי גרסת רש"י כתובה ללא י'. רש"י דורש את המילה לפי הכתיב - 'אשמם בראשיכם (-האשמם שלהם בראשיכם)'. 'למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה'.

ד. רש"י מחשב שזמן הליכת ישראל מחורב לקדש ברנע הייתה בשלושה ימים בלבד. מיציאתם מחורב עד שהגיעו לקדש ברנע היו ארבעים יום, אך לא הלכו בכל ארבעים יום אלו שהרי שלושים יום עצרו וחנו בקברות התאוה, ושבעה ימים עצרו וחנו בחצרות, ונמצא שזמן ההליכה הוא שלושה ימים בלבד. זהו נס גדול, כי בד"כ הליכה כזו אורכת אחד עשר ימים.

ה. רש"י דורש שהדוגמא המיוחדת במילה 'דבורים' מלמדת שגם האמוריים שהכו את ישראל מתו, כמו הדבורה שמתה כשהיא עוקצת את האדם.

ו. א- בספר במדבר, לאחר חטא המרגלים והעונש שיישארו במדבר ארבעים שנה נאמר לישראל לפנות למדבר במקום לארץ ישראל 'פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף' (במדבר י"ד, כ"ה). העם חזר בו ורצה לעלות מיד לארץ בחטא המעפילים.

ב- בפרשתנו, בשנה הראשונה ליציאת מצרים ה' מצווה את ישראל לנסוע לארץ ישראל 'פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל שכניו...' (א, ז). ישראל חוטאים אח"כ בחטא המרגלים ונשארים במדבר ארבעים שנה.

ג- כמו בספר במדבר, לאחר חטא המרגלים נאמר לישראל 'פנו לכם וסעו המדברה (א, מ)'.
ד- בשנת הארבעים, נאמר לישראל לנסוע לארץ ישראל 'רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה' (ב, ג').

ז. הציווי בשתי הפעמים הוא לנסוע לארץ ישראל. הפעם הראשונה (א, ו) הייתה בשנה הראשונה ליציאת מצרים, והפעם השנייה (ב, ג) לאחר ארבעים שנה בשנת הארבעים.

ח. משה מוכיח את ישראל, אך רומז לחטאים בשמות מקומות ולא מונה אותם בפירוש 'הזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל'.

ט. בחטא המרגלים ישראל לא רצו לעלות לארץ - 'זלא אביתם לעלות ותמרו את פי ה' אלוהיכם' (א, כ"ו). לאחר מכן בחטא המעפילים, ישראל עלו להר כדי לבוא מיד לארץ ישראל כנגד ציווי ה' - 'ותמרו את פי ה' ותזידו ותעלו ההרה' (שם, מ"ג).

י. בפרשתנו כתוב שישראל דרשו את שליחת המרגלים וְתַקְרֹבוּן אֵלַי כֹּלְכֶם וְתֹאמְרוּ נִשְׁלַחָה אַנְשִׁים לִפְנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ...! בפרשת שלח נכתב שהיה צווי מאת ה' וידבר ה' אל משה לאמר, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען. רש"י שם מבאר ששני הדברים קרו- בתחילה ישראל ביקשו כנאמר בפרשתנו, משה התייעץ עם ה' שאמר לו 'אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח... אני אמרתי להם שהיא טובה שנאמר אעלה אתכם מעוני מצרים וגו', חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה'.

י"א. בפרקים א'-ד' הפסוקים כתובים לפי סדר האלף-בית בפרקים ב'-ד' האות פ' כתובה לפני האות ע'. בפרק ג' כתובים בכל אות שלושה פסוקים וכך יש בו 66 פסוקים, פי שלוש מהפרקים האחרים שבהם 22 פסוקים.